

Fémek és betonacélok

A fémek jellemzése

A fémekre jellemző tulajdonságok
Fémek építőipari alkalmazása
Fémek felosztása és csoportosítása

Fémek felosztása és csoportosítása:

- könnyűfémek $\rho < 4.500 \text{ kg/m}^3$ (alumínium)
- nehézfémek $\rho > 4.500 \text{ kg/m}^3$ (ólom, vas)
- színesfémek (réz, cink)
- nemesfémek (ezüst, arany)
- ötvözetek (több fém összeolvasztva)

Stadion acél-vázszerkezete

Vas és acél előállítása

Nyersvas előállítása nagyolvasztó kohóban

1. Vasgyártás alapanyagainak adagolása

- vasérc (hematit Fe_2O_3 , magnetit)
- koksz (szén)
- salakképzők (mész, kő)

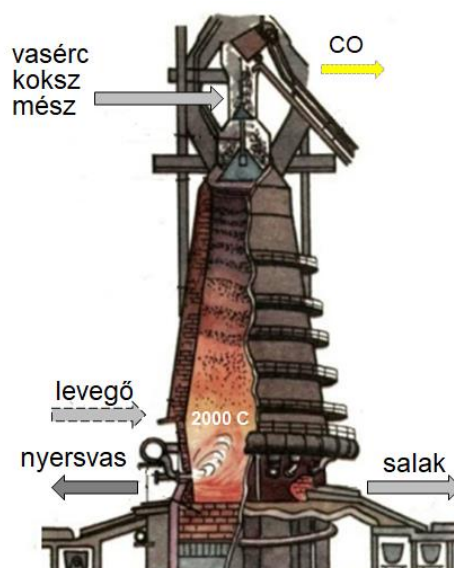
2. Vasérc redukciója (nyersvas előállítás)

3. Salak eltávolítása

4. Nyersvas csapolása

5. Vas- és öntöttvas termékek előállítása

Nyersvas előállítás kohóban

Acél előállítása nyersvasból acélműben

1. Oxigént fúvatnak a konverterbe

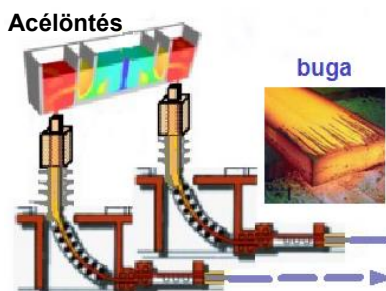
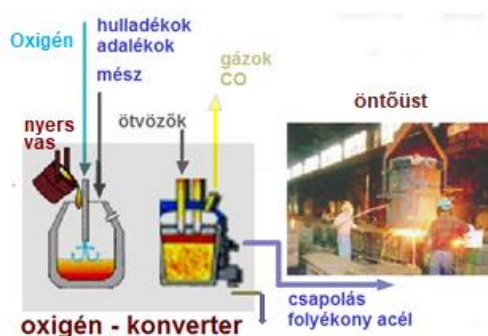
2. Ötvözetet állítanak elő

3. Eltávolítják a nyersvas szennyezőit

4. Öntőüstbe csapolják a folyékony acélt

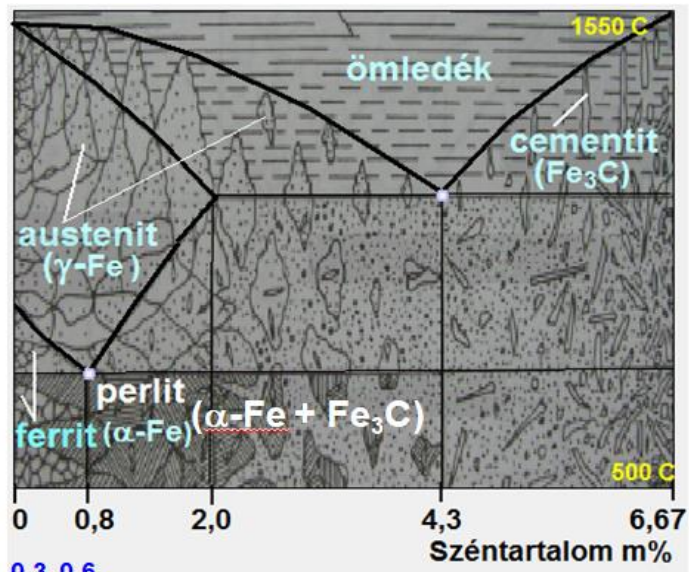
5. Kokkilákat, illetve bugákat öntenek.

6. Lemezek meleg-és hideghengerlése

Vas-szén ötvözetek szövetszerkezete

Lassú lehűléssel keletkező kristályszerkezetet a széntartalom befolyásolja.

Vas-szén ötvözet ábra

acélok		nyersvasak	
szerk	szersz	öntöttvas	feldolg. nem alkalm.
n.e	edzhető		
heg	nem heg		

A széntartalomtól függő tulajdonságok

A C% tartalomtól függő acélfajták:

- szerkezeti acél: $0 < C < 0,6\%$
- szerszám acél : $0,6 < C < 2,0\%$
- öntöttvas : $2,0 < C < 4,5\%$

Megmunkálhatóság szerint:

- hegeszthető : $0 < C < 0,3\%$
- edzhető : $0,3 < C < 2,0\%$
- kovácsolható: $0 < C < 1,2\%$

Az acélok tulajdonságai hőkezelési eljárásokkal megváltoztathatók (javíthatók).

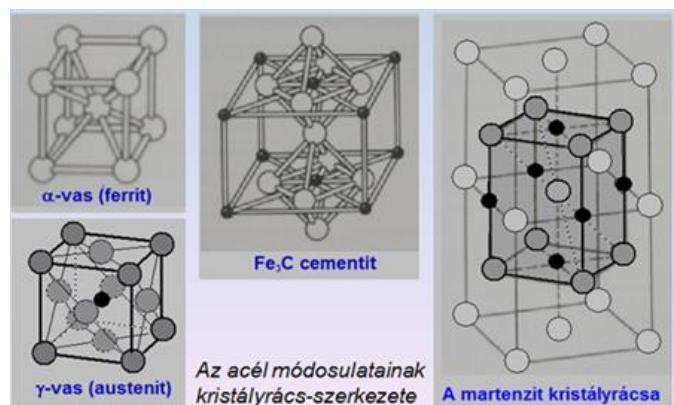
- pl. edzés és megeresztés

Edzés:

A nagyobb keménység elérésére felmelegítik, majd gyorsan lehűtik. Martenzites kristályrács keletkezik.

Acélok alakíthatósága:

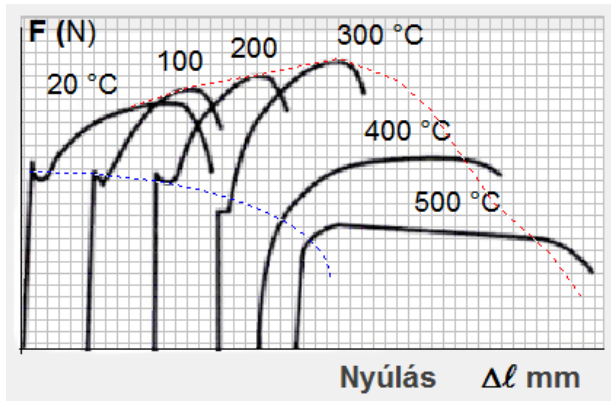
- hideg- és meleg alakítás
- forgácsolás

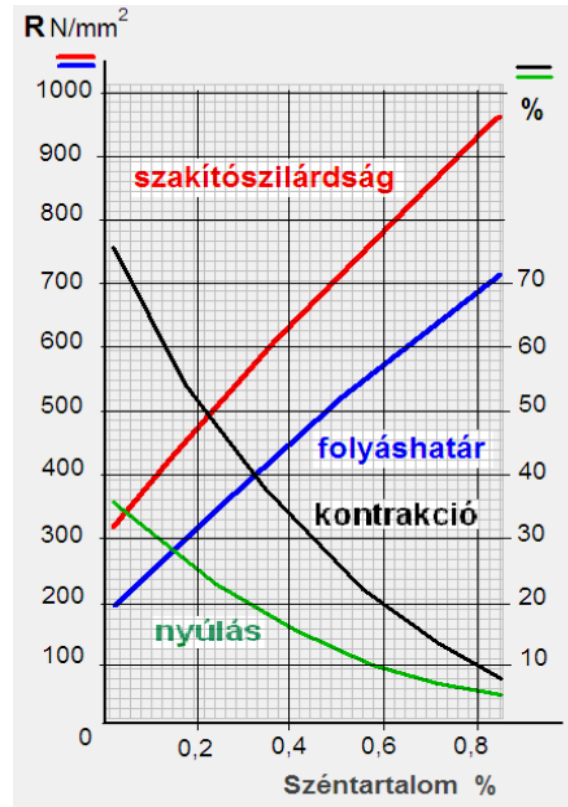
Az acél tulajdonságai

Az acél tulajdonságait befolyásolják:

- az acél széntartalma
- az acél hőmérséklete

Hőmérséklet hatása a szakító szilárdságra

Az acél mechanikai tulajdonságai

1. Szilárdsági tulajdonságok

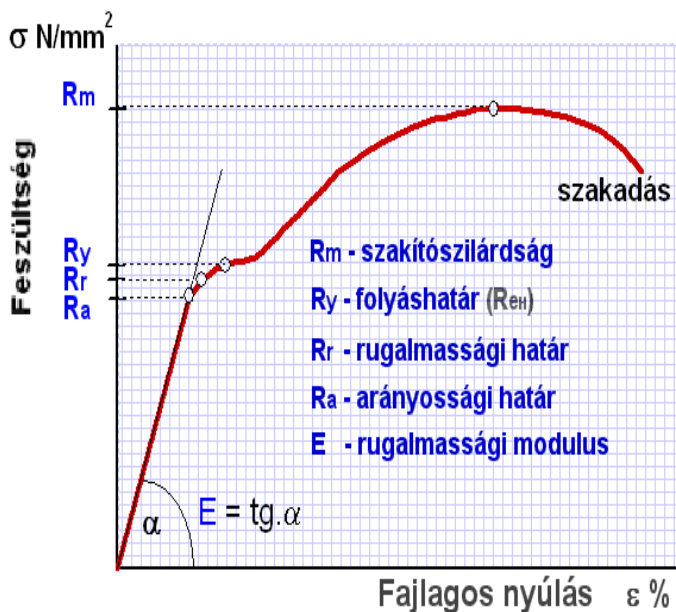
A szakítógép $\sigma - \varepsilon$ szakítódiagramot rajzol.

σ - feszültség; [N/mm²]

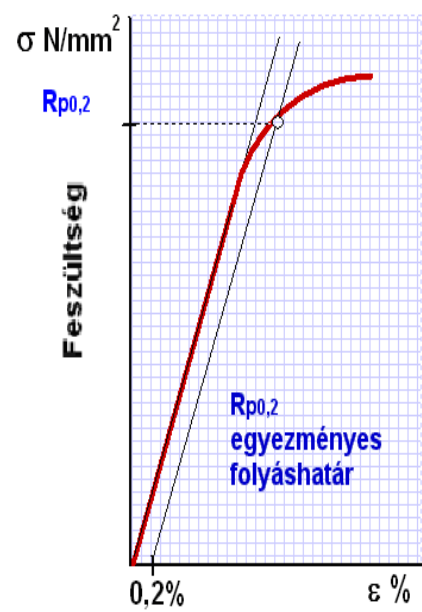
F/A_0 - húzóerő/keresztmetszeti terület

ε - fajlagos megnyúlás; [%]

$\Delta L/L$ - megnyúlás/nyúlásmérő alaphossza

Lágycél szakítódiagramja

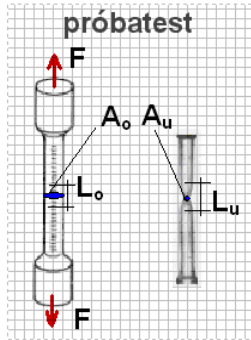
Ridegacél szakítódiagramja

Betonacélok szakító diagramja (lágycél és ridegacél)

Feszültség: $\sigma(R) = F/A_o$ [N/mm²]
 F - húzóerő [N]
 A_o - keresztmetszeti terület mm²

Fajlagos megnyúlás: $\varepsilon = \Delta L/L_o$ [%]
 L_o - nyúlásmérő alaphossza mm
 ΔL - megnyúlás mm   ΔL = L - L_o
 L - megnyúlt hosszúság mm

Szakadási nyúlás: A₅ [%]

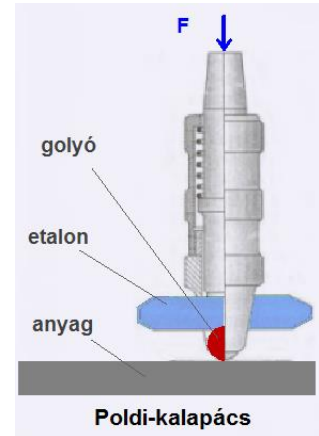
$A_5 = (L_u - L_o)/L_o \times 100 \%$
 L_o(5d) - eredeti jeltáv mm
 L_u - szakadási hossz mm

Kontrakció: Z [%]

$Z = (A_o - A_u)/A_o \times 100 \%$
 A_o - eredeti keresztm. mm²
 A_u - szakad. keresztm. mm²

2. Keménység vizsgálat:

- Brinell-keménység (HB) (N/mm²)
- Vickers- keménység (HV)
- Rockwell- keménység (HRC, HRB)
- Poldi-kalapács (kézi)

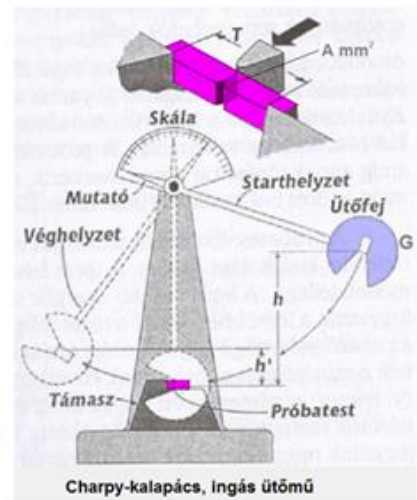

3. Ütőszilárdság

Charpy kalapácsos ütővizsgálattal határozzák meg a próbatest töréséhez szükséges munkát: W [J]

$$W = G \times (h - h') \text{ [J]}$$

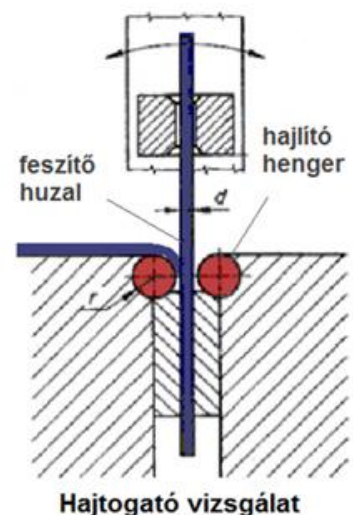
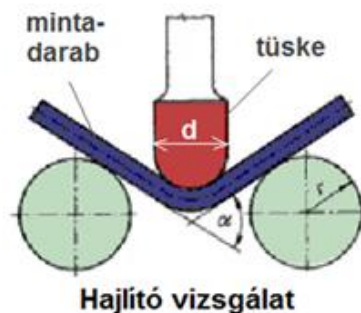
Fajlagos ütő- hajlító munka: W/A [J/mm²]

4. Technológiai próbák

A betonacélok szívóságának kimutatása, üzemszerű igénybevétel (károsodás nélkül)

- hajlító próba
- hajtogató vizsgálat

Vas- és acélfajták

Ötvözetlen szerkezeti acélok (szénacélok)

Szerkezeti acélok jelölése: pl.: **S 275 JRN**

S - szerkezeti acél

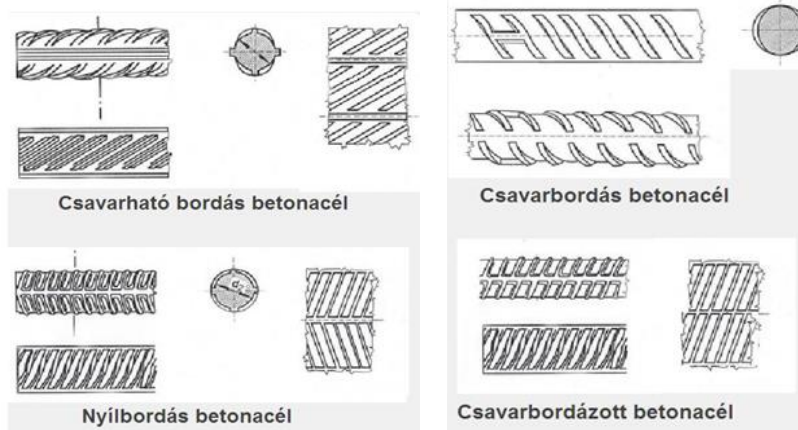
275 - folyáshatár (minősítő) N/mm^2

JR - ütőmunka min.27J (+20 °C-on)

N - normalizálva alakított (hőkezelés)

Építőiparban alkalmazott szerkezeti acélok

Melegen hengerelt betonacélok:

Betonacélok jelölése és jellemzői

pl.: **B 38.24** (MSZ 399-87 régi jelölés szerint)

B - betonacél

38 - kb. a szakítószilárdság alsó határa $0,1 N/mm^2$ -ben $R_m = 370 N/mm^2$

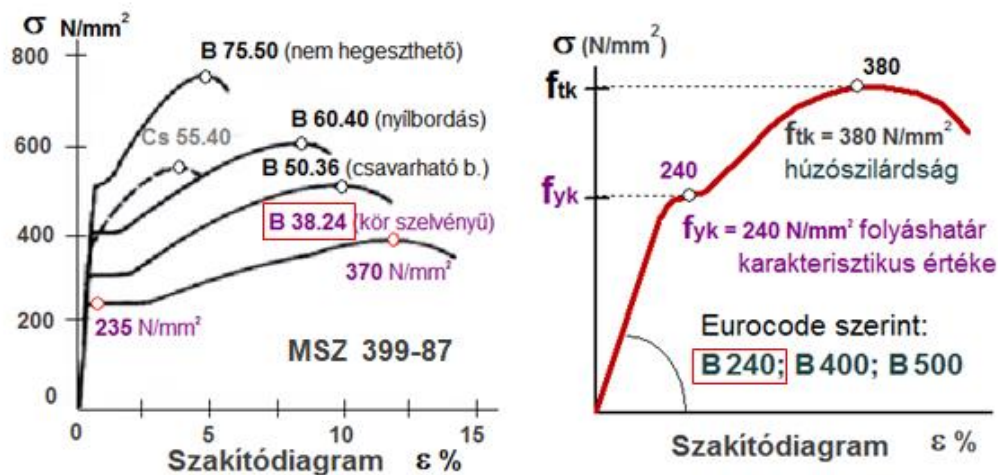
24 - kb. a folyáshatár alsó határértéke $0,1 N/mm^2$ -ben, $R_{eH} = 235 N/mm^2$

pl.: **B 240A** (ENV 10080 (Európai szabvány))

B - betonacél

240 - f_{yk} (yield characteristic) [N/mm^2] a folyáshatár minősítő értéke

380 - f_{tk} (tensile characteristic) [N/mm^2] a szakítószilárdság min. értéke

Melegen hengerelt betonacélok fajtái (jelölései) és szakítódigramjuk

Alumínium

Alumínium előállítás

1. Bauxitérc feldolgozása timfölddé
2. Timföld feloldása kriolitban (Na_3AlF_6)
$$\text{Al}_2\text{O}_3 \times 3\text{H}_2\text{O} + \text{NaOH} \rightarrow \text{Al}(\text{OH})_3 \rightarrow \text{Al}_2\text{O}_3$$
3. Fémalumínium (Al) nyerése elektrolízissel

Alumínium tulajdonságai

- puha, esztétikus, könnyen alakítható fém
- jó a villamos vezetőképessége
- $\rho = 2700 \text{ kg/m}^3$; $E = 70.000 \text{ N/mm}^2$
- R_m alacsony, nincs konkrét folyáshatára
- felületén oxidréteg képződik
- savak és lúgok oldják
- alacsony az elektródpotenciálja
- alumíniumot ötvözetek formájában alkalmazzák

Alumínium és ötvözetek

1. Színfém alumínium: Al 99,99%
2. Öntési alumínium ötvözetek:
  - Al Si; Al Si Cu; Al Mg; Al Mg Si nem alakíthatók
3. Alakítható alumínium ötvözetek:
  - Al Cu Mg (durál) nagy szilárdságú
  - Al Cu Ni (hegál) szerkezeti, korrodál, önszilárdulók
  - Al Mg Si (antikorrodál) nem korrodál, nemesíthető
  - Al Mg (hidronál) kis szilárdságú, hegeszthető

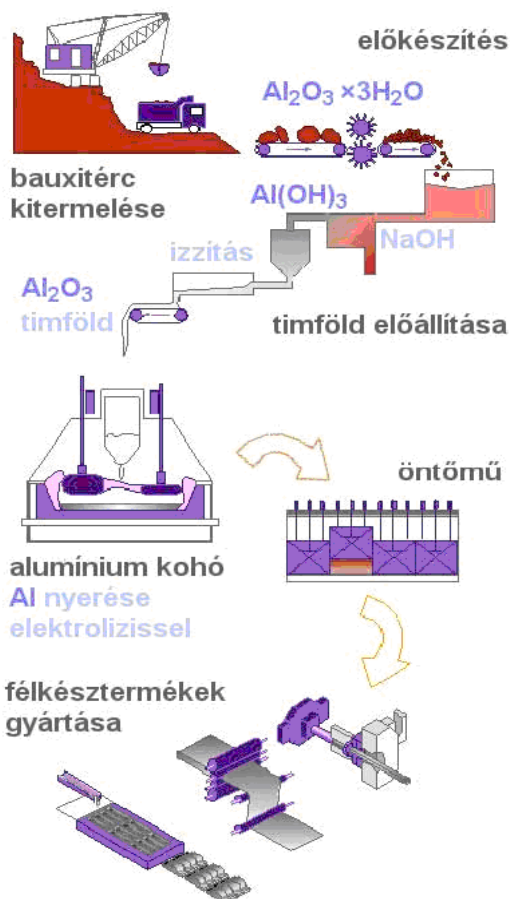
Alumínium műszaki paraméterei:

Megnevezés paraméter	R_m N/mm^2	$R_{p0,2}$ N/mm^2	A5 %
Színfém (Al)	70 - 120	20 - 40	18 - 35
Durál (Al Cu Mg)	360 - 420	220 - 280	15 - 25

Alumínium építőipari felhasználása

- Hengerelt lemezek és szalagok
- Sajtolt idomok
- Húzással előállított csövek, rudak, huzalok
- Profilelemek és idomok
- Épületszerkezeti elemek
- Közlekedési eszközök

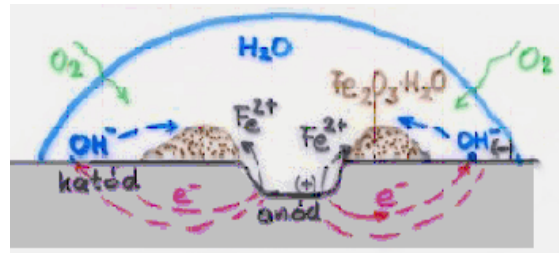
Alumíniumszerkezetek kapcsolása: - hegesztés, forrasztás
- szegecselés, ragasztás
- csavarozás

Fémek (acél) korróziója

1. Atmoszférikus elektrokémiai korrózió)

A fémion- és elektronkilépés elektrolit jelenlétében következik be
 anódos (+) helyen a fémion Fe^{2+} lép ki
 katódon (-) az elektronok $2e^-$ lépnek ki
 $4e^- + \text{O}_2 + 2\text{H}_2\text{O} \rightarrow 4\text{OH}^-$
 $2\text{Fe}^{2+} + 4\text{OH}^- \rightarrow 2\text{Fe}(\text{OH})_2 \rightarrow \text{Fe}_2\text{O}_3 \cdot \text{H}_2\text{O}$

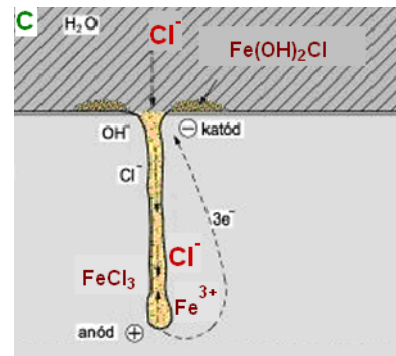
Atmoszférikus korrózió

2. Lyukkorrózió (pl. kloridion korrózió)

A Cl^- ionok megsértik az oxidréteget
 - elektrokémiai korrózió indul el
 - rozsda $\text{Fe}_2\text{O}_3 \cdot \text{H}_2\text{O}$ képződik

A Cl^- ionok reakciója a vassal
 $\text{Fe}^{3+} + 3\text{Cl}^- = \text{FeCl}_3$

A FeCl_3 disszociálódik: $\text{Fe}^{3+} + 3\text{Cl}^-$
 - a Cl^- ionok ismételen reakcióba lépnek
 - kráterszerű lyuk képződik

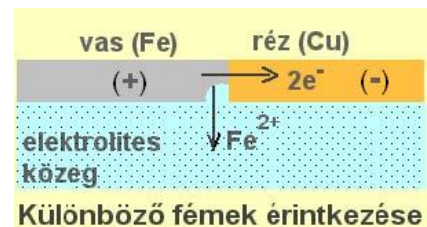
Cl ionok lyukkorróziója

3. Kontakt korrózió

Két fém érintkezése, elektrolitos közegben
 Elektród-potenciálkülönbségen alapszik

(+) Al ... Zn ... Fe ... H ... Cu ... Au (-)

A kevésbé nemes fém megy tönkre

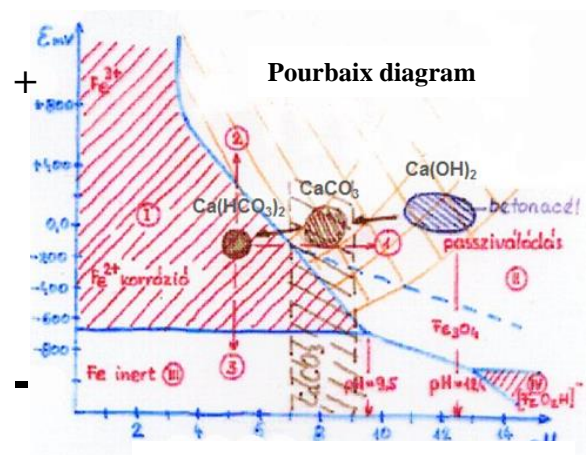
Különböző fémek érintkezése

A fémkorróziót befolyásoló tényezők

- Környezeti hatások
- Elektrolitos közeg
- Érintkező fémek elektródpotenciál különbsége
- Kóboráram hatása
- A környezet pH értéke

A korrózióvédelem eljárásai:

- Inhibitorok és passzívatorok
- Katódos védelem
- Korrózióvédő bevonatok
- Időjárásálló acélok

Betonközeg pH értéke